

ZE ZAHRANIČÍ

niekoľko poznámok k falšovaniu bankoviek a metódam ich odhaľovania

**JUDr. Ing. Adrián JALČ, Ph.D., Katedra trestného práva,
Právnická fakulta Trnavskej Univerzity, Trnava**

Falšovanie peňazí je jedným z najzávažnejších finančných trestných činov, ktorý, ak by sa vymkol spod kontroly, môže ohroziť dôveryhodnosť meny a rozvrátiť tak hospodárstvo štátu. Trestnoprávne úpravy na túto skutočnosť aj reflektujú a trestné činy zabraňujúce falšovaniu a pozmeňovaniu bankoviek sa považujú vo všeobecnosti za jedny z najdôležitejších skutkových podstat trestných činov.

V súčasnosti sa v Európe, t.j. v štátoch eurozóny¹, presadzuje model tzv. decentralizovaného monitoringu falšovania bankoviek, ktorý spočíva v koordinovanom a nepretržitom monitorovaní aktivít súvisiacich s falšovaním bankoviek. Na čele tejto hierarchickej štruktúry je Centrum ECB pre analýzu falzifikátov bankoviek, ktoré koordinuje prácu národných centier pre analýzu v jednotlivých členských štátoch EÚ a podáva správy o účinnosti ochranných prvkov v boji proti falšovaniu. Toto hodnotenie sa potom pravidelne zohľadňuje pri navrhovaní novej generácie bankoviek. Vznikla tiež špeciálna databáza, tzv. systému monitorovania falzifikátov (Counterfeit Monitoring System), ktorá obsahuje údaje o falšovaní eura. Ide o komplexnú technickú, štatistickú a geografickú databázu, ktorú využívajú centrálné banky a policajné orgány. Táto databáza sa potom pravidelne komparuje s databázami vedenými národnými policajnými zbormi, Europolom a Interpolom.

¹

I. Falzifikáty bankoviek

Počet doteraz zadržaných falzifikátov v Slovenskej republike v jednotlivých menách, t.j. domácich, ale i zahraničných bankoviek, predstavuje niekoľko sto kusov za kalendárny rok (viď tabuľka č. 1). Z kvalitatívneho hľadiska sú na veľmi nízkej úrovni; zaraďujú sa do 5 a 4 stupňa nebezpečnosti. Ich prijatie ako pravých peňazí je možné len pri veľkej nepozornosti prijímateľa, pre pokladníka nepredstavujú v podstate žiadne nebezpečenstvo. Ako prvé boli zadržané falzifikáty vyrobené na monochromatických kopírovacích zariadeniach, pričom farebnosť sa dosiahla vymaľovaním pastelkami alebo vodovými farbami. Takéto falzifikáty sa v súčasnosti objavujú len sporadicky.

Tabuľka 1 - Prehľad zadržaných falzifikátov v SR

r. 2005	
CAD	3
CZK	21
EUR	234
GBP	82
HUF	18
CHF	1
PLN	1
SKK	784
USD	171
SPOLU	1 315

r. 2006	
AUD	1
CZK	9
EUR	348
GBP	39
HUF	7
PLN	2
SKK	726
USD	101
SPOLU	1 233

r. 2007	
CZK	6
EUR	278
GBP	34
HUF	3
PLN	2
SKK	639
USD	97
CSK*	7
SPOLU	1 066

* falzifikáty neplatných federálnych bankoviek

Zdroj: NBS

Zdroj: NBS

V súčasnosti sa väčšinou zachytávajú falzifikáty vyrobené na farebných reprodukčných zariadeniach (môžeme sa stretnúť s bankovkou vyrobenou na klasickom farebnom kopírovacom zariadení až po bankovku, ktorá bola vyrobená už pomerne veľmi kvalitnou technológiou) a ich farebná vernosť je pomerne vysoká.

Z hľadiska aktívnej prevencie vznikol v rámci možnosti zabrániť osobným počítačom reprodukcii bankoviek systém na prevenciu falšovania bankoviek (Counterfeit Deterrence System - CDS), ktorí využíva technológie, ktoré znemožňujú snímanie a reprodukovanie chránených bankoviek pomocou osobných počítačov a nástrojov na digitálne spracovanie obrazu.

V predchádzajúcom období (2007) bolo na území Slovenskej republiky zadržaných spolu 1 066 kusov falzifikátov slovenských korún a cudzích mien. V porovnaní s rokom 2006 to predstavuje zníženie celkového počtu zadržaných falzifikátov o 167 kusov, teda o viac ako 13 %. Z uvedeného množstva falzifikátov bolo 92 % zadržaných priamo v peňažnom obehú bankami, pobočkami zahraničných bánk, nebankovými subjektmi a bezpečnostnými službami. V štruktúre falzifikátov bol najvyšší podiel slovenských korún (60 %) a eur (26 %). Podiel amerických dolárov dosiahol 9 % a ostatných cudzích mien 5 %.

Stúpajúci trend v počte zadržaných falzifikátov eur pokračoval aj v roku 2006, keď bolo v porovnaní s rokom 2005 zaznamenané zvýšenie počtu zadržaných falzifikátov približne o polovicu. V rokoch 2007 - 08 možno badať mierny pokles, ktorý však v roku 2009 opäť bol zastavený a v súčasnosti, najmä v prvej polovici roka 2009 sa podstatne zvýšil počet zadržaných falzifikátov eurových bankoviek. Počas prvého polroku bol najväčší výskyt zaznamenaný v prvých troch mesiacoch, kedy bolo zadržaných až 68 % z celkového počtu falzifikátov. V hotovostnom peňažnom obehú bolo zadržaných 996 kusov, čo

predstavuje viac ako 85 %. Zvyšné falzifikáty boli odhalené orgánmi činnými v trestnom konaní pred ich uvedením do obehu. V štátoch eurozóny patrili medzi najčastejšie falšované bankovky nižších nominálnych hodnôt, t. j. 20 EUR a 50 EUR.

Z hľadiska eurozóny bolo v prvej polovici roka 2008 z obehu stiahnutých celkom 312 000 falzifikátov eurových bankoviek. Aj keď toto číslo v porovnaní s predchádzajúcim šesťmesačným obdobím predstavuje nárast ich počtu o 5,4 %, z nasledujúcej tabuľky (č. 2) s počtom zadržaných falzifikátov v jednotlivých polrokoch vidieť, že ich počet sa v posledných rokoch nijak výrazne nezmenil.

Tabuľka 2 - Prehľad zadržaných falzifikátov v štátoch eurozóny

Obdobie	2003/2	2004/1	2004/2	2005/1	2005/2	2006/1	2006/2	2007/1	2007/2	2008/1
Počet falzifikátov	312 000	307 000	287 000	293 000	286 000	300 000	265 000	265 000	296 000	312 000

Zdroj: ECB

Prevažná väčšina falzifikátov (98 %) zadržaných v druhej polovici roka 2008 pochádza z krajín eurozóny. Približne 0,5 % falzifikátov bolo nájdených v členských štátoch EÚ nepatriacich do eurozóny a zvyšok v ostatných častiach sveta.

1.1 Falzifikáty bankoviek z pohľadu americkej meny

Na úvod je potrebné uviesť, že viac ako polovica amerického obeživa sa nachádza mimo hraníc USA. Presné čísla, z hľadiska počtu zadržaných bankoviek v tom- ktorom roku z USA chýbajú, ale z dostupných informácií možno konštatovať, že v súčasnosti je pravdepodobnosť 1:10 000, že sa stretneme

s falošnou bankovkou amerického platidla.⁰

Americký dolár ako medzinárodné platidlo tak je pomerne často predmetom záujmu falšovateľov, i keď v súčasnosti má falšovanie predmetnej bankovky klesajúci trend v rámci Slovenskej republiky. Od roku 2005 pretrváva tendencia poklesu počtu falzifikátov amerických dolárov a súčasne aj podielu uvedenej meny na celkovom počte zadržaných falzifikátov. Zatiaľ čo v roku 2005 bol zaznamenaný pokles v porovnaní s predchádzajúcim rokom o 35 %, v roku 2006 bolo zníženie až o 41 %. Najväčší výskyt bol zaznamenaný v Bratislavskom kraji, v ktorom bolo v 45 prípadoch zadržaných 54 kusov falzifikátov. Najfalšovanejšou bola bankovka s nominálnou hodnotou 100 USD, ktorá tvorila až 93 % z celkového počtu falzifikátov amerických dolárov .

Z hľadiska zloženia má papier pravých platidiel USA charakteristickú pružnosť a pevnosť. Falošné platidlá sa spravidla tlačia na papieri odlišnej kvality, ktorý sa krčí, láme a pri trochu väčšom opotrebovaní sa ľahko trhá. Veľmi zriedka sa vyskytujú falzifikáty vytlačené na pravom papieri, ktorý falšovateľ získal tak, že z platidiel nižšej nominálnej hodnoty chemicky odstránil všetku farbu a vytlačil na ňom tlačový obrazec bankovky vyššej nominálnej hodnoty. Jediným ochranným prvkom papiera boli červené a modré vlákna. Od roku 1990 je to aj ochranný prúžok s pozitívnym mikrotextom, neskôr boli pridané ochranné prvky ako vodoznak, zväčšený portrét, líniová štruktúra, zmenené sériové čísla a pečať federálnej banky.

Ochranné vlákna falšovatelia napodobňujú dvojakým spôsobom. Vlákna nakreslia farebným alebo guľôčkovým perom, alebo natlačia s hlavnou tlačou. V niektorých prípadoch sú vlákna nalepené na povrchu. Na pravých amerických bankovkách sú ochranné vlákna súčasťou bankovkového papiera. O pravosti ochranných vlákien sa možno veľmi ľahko presvedčiť pomocou ostrého predmetu. Vlákna sa dajú z papiera vypreparovať. Keď

sa o to pokúsime na bankovke s nakreslenými vláknami, zoškriabeme iba farbu.

Pre pokladníkov a zmenárníkov sú nebezpečné tie falzifikáty bankoviek, ktoré sú zaradené do stupňa nebezpečnosti 1- veľmi nebezpečné (napr. známe tzv. superdoláre).²

II. Bankovkový papier a s ním súvisiace ochranné prvky

Každú bankovku tvoria dve základné časti. Papierová hmota, ktorá je vlastne jej základom, a grafické zobrazenie individuálne pre každú nominálnu hodnotu. Ochranné prvky súvisiace s bankovým papierom sú:

- a) vlastný bankovkový papier;
- b) ďalšie ochranné prvky zabudované do bankovkového papiera (vodoznak, ochranné vlákna a konfety, ochranný prúžok, kinegram, hologram, irizujúci povlak, metalické fólie a suchá razba).

Ad a) Prvým zmyslom, ktorý by mohol odhaliť prípadnú falošnú bankovku, je zväčša hmat. Bankovkový papier je charakteristický na ohmat, je iný ako bežne dostupný papier, čo je dané jeho zložením i spôsobom výroby. Vyrába sa zo zmesi rastlinných vlákien - bavlny, lanu, konope. Ďalej sa do tejto zmesi pridávajú rôzne náplne a umelé živice na zvýšenie pevnosti papiera.

U papiera možno priehľadom oproti svetelnému zdroju zistiť, či je rovnomerný alebo oblačný.² Rovnomerný papier má všetky pevné súčasti rovnomerne rozložené. Pri výrobe papiera dochádza k nerovnomernému nahromadeniu vlákien a ostatných súčastí jeho hmoty. Má miesta tmavšie a miesta svetlejšie, čo svojou štruktúrou pripomína oblaky na oblohe. To znamená, že kvalitné ceninové papiere budú mať rovnomernú vnútornú

štruktúru a voľným okom budú rozlíšiteľné od menej kvalitných oblačných papierov použitých na vyhotovenie falzifikátu.³ V súčasnosti sa však už začínajú tlačiť bankovky aj na iný materiál ako na papier. Ako príklad môžeme uviesť bankovky austrálskej Reserve Bank of Australia, ktorá vydala bankovky vytlačené na polymerickej fólii. Týmto bankovkám sa pripisuje dlhšia životnosť a väčšia bezpečnosť.

Falšovatelia používajú spravidla bežne dostupné druhy papiera, zložené najmä z celulózy, ktoré majú horšiu kvalitu, ľahko sa lámu a trhajú. Na ohmat je tento papier hladší, bielinidlo a plnidlo obsahuje kriedu. Na bielenie obyčajného papiera sa používajú aj optické bielinidlá, preto papier väčšiny falzifikátov reaguje na ultrafialové svetlo tak, že jasne „svieti“.

Aj pravé bankovky, ak sú značne poškodené obehom alebo vyprané, môžu „svietiť“ pod ultrafialovým svetlom, preto treba v takých prípadoch skúmať aj ďalšie ochranné prvky. Lepšiu pružnosť papiera sa falšovatelia niekedy snažia dosiahnuť povrchovou úpravou (fixážou) papiera rôznymi voskami alebo lepidlami. Taký papier je oproti pravému bankovkovému papieru veľmi hladký, niekedy mastný a spravidla hrubší.

Dôležitou vlastnosťou bankoviek sú ich rozmery, ktoré stanovuje právna úprava obsahujúca opis bankoviek dávaných do obehu. Tlačiarne s určitými malými toleranciami (± 1 až $1,5$ mm). Rozmery bankoviek sa môžu zmeniť aj pri niektorých druhoch poškodenia, napr. pri navlhčení a rýchlom uschnutí. Výrazne odlišné rozmery bankoviek alebo tlačových obrazcov sú vždy podnetom na podrobnejšie skúmanie predkladanej bankovky.

Ad b) Keďže rozlíšenie pravého bankovkového papiera od bežného papiera je pre laika predsa len dosť ťažké, začali doň výrobcovia papiera zabudovávať ďalšie ochranné prvky – vodoznak, ochranné vlákna, konfety, ochranný prúžok,

2

3

kinegram, hologram atď.

Veľmi účinným a historicky najstarším ochranným prvkom bankovkového papiera je *vodoznak*. Na bankovkách ho prvýkrát použila Štokholmská banka v roku 1666, od roku 1697 ho používa aj Bank of England.

Vodoznak je vlastnosťou papiera. Pri jeho výrobe sa papier zámerne upraví tak, že v niektorých častiach je hrubší, resp. tenší ako ostatná plocha papiera. Pravý vodoznak je vlastnosťou papiera, a preto sa pod ultrafialovým svetlom neobjaví. Falšovatelia zväčša napodobňujú vodoznak nanesením príslušného obrazca farbou zhodnou s farbou papiera. Pri priehľade proti svetlu sa takto napodobnený vodoznak javí ako pravý - miesta pokryté farbou sú tmavšie ako ostatná plocha papiera. Pri bežnom pohľade na bankovku tento nános farby nespozorujeme, ale pod ultrafialovým svetlom obraz vodoznaku namaľovaného farbou jasne vystúpi ako tmavá kresba. Bankovku je nutné skúmať z lícnej i z rubovej strany. Ak nemáme k dispozícii lampu s ultrafialovým svetlom (UV lampu), môžeme si pomôcť tak, že plochu bankovky skúmame v šikmej polohe proti dopadajúcemu svetlu. V prípade, ak vodoznak je napodobnený farbou, jej nános pri šikmom osvetlení je na papieri viditeľný. Napodobnený vodoznak pod ultrafialovým svetlom nevystupuje, ak sú falzifikáty zlepené z dvoch častí a majú vodoznak napodobnený na vnútornej strane alebo ak je vodoznak prekrytý nánosom farby. Pravý je presný a veľmi zreteľný. Aj keď sa nám dostane do rúk bankovka značne opotrebovaná obehom a vodoznak na nej je už nevýrazný, môžeme si pomôcť. Po navlhčení takej bankovky sa vodoznak stane opäť jasne viditeľným.

Zatiaľ čo vodoznak je vlastnosťou papierovej hmoty a vzniká zosilnením alebo zoslabením vrstvy papiera, ostatné používané ochranné prvky v bankovkovom papieri sú z iných materiálov, ktoré sa dodatočne zapracovali do papierovej hmoty.

Ochranné vlákna patria medzi veľmi rozšírené a účinné ochranné prvky. Sú to farebné vlákna rastlinného alebo živočíšneho pôvodu, prípadne zo syntetických materiálov. Primiešavajú sa do papierovej hmoty pri výrobe papiera v etape jeho nanášania na sitá. To znamená, že vlákna sú umiestnené priamo v hmote papiera. O ich prítomnosti sa tak môžeme presvedčiť voľným okom, prípadne pomocou lupy. Falšovatelia napodobňujú vlákna a konfety namaľovaním na bankovku. Vtedy sa dá farba zoškriabať alebo jednoducho vygumovať.

Ďalším spôsobom napodobnenia je nalepenie vlákien a konfiет na papier. Všetky sú teda umiestnené na povrchu bankovky, čo v prípade pravej bankovky nie je možné. Použitím lepidla sa samozrejme menia aj vlastnosti papiera, ktorý sa stáva tvrdším a najmä hladším ako pravý bankovkový papier. Vo výnimočných prípadoch môžu falšovatelia urobiť falzifikát z dvoch vrstiev papiera, medzi ktoré umiestnia vlákna alebo konfety. Tento papier však dá bezpečne rozpoznať už podľa jeho hrúbky.

Ochranný prúžok je ďalším prvkom, ktorý sa do hmoty bankovkového papiera dostáva počas jeho výroby. Prvýkrát ho použila Bank of England v roku 1942. Ochranný prúžok sa vyrába z hliníkovej alebo syntetickej fólie. Tento kúsok fólie niekedy obsahuje mikrotext voľným okom takmer nečitateľný. Pod lupou však vidíme zreteľné a ostré písmená, prípadne číslice.

Falšovatelia napodobňujú ochranný prúžok vytlačením tenkej linky buď sivou farbou, alebo farbou zhodnou s farbou papiera. Tak sa proti svetlu zazdá jeho prítomnosť, ale taký prúžok nemožno v nijakom prípade vypreparovať. Nakreslený ochranný prúžok na bankovke sa pod ultrafialovým svetlom jasne zobrazí, čo pri pravom nie je možné.

Ďalšou možnosťou falšovateľov je zlepenie bankovky z dvoch častí, pričom medzi ne vložia pásik, ktorý má napodobniť ochranný prúžok. V takomto prípade sa však podstatne zmenia vlastnosti papiera a pri pokuse vypreparovať

ochranný prúžok sa falošná bankovka rozlepí.

Moderné kopírovacie zariadenia v súčasnosti dokážu s klamlivou presnosťou reprodukovat dvojrozmerné obrázky. Preto sa začali vyrábať bankovky s trojrozmernými a opticky variabilnými prvkami. Na rozdiel od opticky premenlivých prvkov zapracovaných do bankovky rôznymi metódami je slepá tlač 4 (suchá razba) vyrobená iba tlačou a vlisovaním do papierovej hmoty.

Irizujúci povlak, kinegram, hologram, metalické fólie zabezpečujú viacero funkcií. Zabráňujú prenosu lesku pri použití kopírovacích zariadení, v mnohých prípadoch pri zmene uhla pohľadu menia farbu, prípadne obraz, ktorý sa v nich nachádza. Kinegram sa vo všeobecnosti považuje za jeden z najbezpečnejších ochranných prvkov bankoviek na svete. Je zložený z viacerých vrstiev, od ktorých sa svetelné lúče odrážajú pod rôznymi uhlami, čo vytvára ilúziu pohybu odrazu. Súčasťou kinegramu je aj autodeštrukčná vrstva, ktorá má za úlohu jeho zničenie v prípade, že by bol niekto zvedavý a pokúšal sa pozrieť hlbšie do jeho konštrukcie. Nad výrobou napodobneniny kinegramu si zatiaľ aj falšovatelia bezvýsledne lámú hlavy. Je pravdepodobné, že aj v budúcnosti sa budú vyhýbať falšovaniu bankoviek, na ktorých sa použil kinegram.

Hologramy sa presadzujú vo svete aj u nás ako prostriedok propagácie, reklamy a ochrany. Klasicky sa hologram vyhotovuje sústavou kamier, jednotlivé snímky sa skladajú a výsledný obraz sa podobá interferenčným kruhom, aké vytvára napríklad olejová škvrna na vodnej hladine. Hologram sa používa najmä na ochranu platobných kariet a na bankovkách sa používa pomenej, pretože sa opotrebovaním ľahko zničí.

Od deväťdesiatych rokov minulého storočia sa vlisováva do papiera niektorých bankoviek vysokoreflexná fólia (napr. päťtisíckoruna slovenskej bankovky, päťdesiatlibrová bankovka Veľkej Británie od roku 1994 atď.). Pri pokuse o falšovanie

takejto bankovky pomocou kopírovacích zariadení sa na jej mieste vytvorí tmavá až čierna škvrna.

II. Expertíza a znalecké skúmanie

Napriek tomu, že expertízu považujeme pri vyšetrovaní trestných činov proti mene za typický počiatočný úkon, prichádza do úvahy aj v rozvinutej fáze vyšetrovania. Expertíza sa tu používa najmä za účelom skúmania zaisteného falšovateľského náradia, jeho častí, prípadne materiálov využívaných pri falšovaní, ktoré boli zaistené pri domových prehliadkach či prehliadkach iných priestorov.

Väčšinou sa využívajú grafické expertízy z odboru grafickej diagnostiky, smerujúce k určeniu totožnosti zdroja pôvodu falzifikátov, spôsobilosti falšovateľského náradia k výrobe falzifikátov a k zisteniu stupňa nebezpečnosti falzifikátov vyrobených zaisteným falšovateľským náradím.

Pokiaľ vyšetrovateľ pri prehliadkach zaistí väčšie množstvo podozrivých bankoviek, bolo by vhodné tiež požadovať odpoveď nielen na otázku, či sa jedná o falzifikáty, ale položiť aj otázku, či všetky falzifikáty majú zhodný zdroj pôvodu.

Objekty zaistené pri prehliadkach môžu byť nositeľmi i ďalších kriminalistických stôp. Preto je nutné podrobiť tieto objekty expertíznemu skúmania aj z ďalších odborov kriminalisticko-technickej expertíznej činnosti podľa okolností prípadu.⁵

Za zvláštnosť počiatočnej etapy vyšetrovania trestných činov proti mene môžeme považovať skutočnosť, že práve expertíza je jedným zo základných počiatočných úkonov. Iba na základe podania znaleckého posudku je možné preukázať, či podozrivé bankovky sú falzifikáty, alebo napr. poškodené pravé peniaze.

Podľa legislatívy platnej v Slovenskej republike sa všetky falzifikáty domácej a zahraničnej meny (bankovky

5

a mince) sústreďujú v Národnej banke Slovenska. Špecializované pracovisko oddelenie prípravy a analýzy platidiel spracováva na zadržané falzifikáty odborné posudky, ktoré slúžia pre ďalšiu prácu orgánov činných v trestnom konaní a pre informovanie bankového sektoru.⁶ Úlohy, vyplývajúce z uvedených právnych noriem a dohôd, zabezpečuje v Národnej banke Slovenska odbor bankoviek a mincí, v ktorom bolo zriadené rozhodnutím Bankovej rady NBS od 1. mája 2004 Národné centrum pre falzifikáty (NCC), Národné analytické centrum (NAC) na analýzy bankoviek a Národné analytické centrum pre analýzu mincí (CNAC). Tieto centrá sú v rámci Slovenskej republiky kompetentné prijímať podozrivé, resp. falšované bankovky a mince, uskutočňovať ich analýzu a archivovať ich. Ďalej sú kompetentné vyhotovovať odborné posudky a predkladať ich orgánom činným v trestnom konaní. V prípade meny euro okrem uvedeného zadávajú tieto centrá informácie o zadržaných falzifikátoch eurových bankoviek a mincí do monitorovacieho systému falzifikátov Európskej centrálnej banky (CMS).

Posudok na falzifikáty obsahuje nasledovné údaje:

- banka (identifikácia banky, ktorá skúmanie vykonala, na území SR len NBS);
- sériové číslo (podozrivej bankovky, ak je viac kusov toho istého čísla, tak aj uvedenie počtu);
- indikatív Interpolu (či je už evidovaný);
- indikatív NBS (či NBS už podozrivú bankovku tohto druhu a čísla skúmala);
- kto predmetnú bankovku zadržal (útvar Policajného zboru, banka a pod.);
- deň zadržania (dátum predloženia, zaistenia);
- identifikácia predkladateľa;
- základnú charakteristiku platidla (všetky údaje o podozrivej bankovke, napr. technika výroby, ochrana

- v oblasti infravetla, sýtlačová značka atď.);
- stupeň nebezpečnosti (označuje sa ním kvalita vyhotoveného falzifikátu v stupňoch od 1 do 5);
 - prvý výskyt (miesto, kde sa identický falzifikát už objavil ak je táto skutočnosť známa).

Okrem vyššie uvedeného expertízneho a znaleckého skúmania v niektorých konkrétnych prípadoch je dôležitým vyšetrovacím úkonom aj znalecké vyšetrenie duševného stavu obvineného, ak je dôvodné podozrenie, že obvinený mal byť v minulosti liečený na psychiatrii a táto skutočnosť by mohla mať vplyv na ním páchanú trestnú činnosť. Alebo v prípade ak je obvinený závislý na drogách, omamných, psychotropných látkach.

IV. Záver

Už koncom sedemdesiatych rokov bolo zrejmé, že bankovky s existujúcimi ochrannými prvkami nie sú dostatočne chránené pred falšovaním. Obzvlášť nebezpečné sú skenery, ktoré odborníkovi v polygrafickom priemysle umožňujú zhotoviť veľmi kvalitné tlačové podklady. Technicky menej vyspelým falšovateľom dnes stačí stlačiť jedno tlačidlo a technicky veľmi dokonalé farebné kopírovacie prístroje rýchlo zhotovia kvalitné farebné reprodukcie.

Pri úvahách o ďalšej inovácii bankoviek sú možné dva rôzne prístupy, buď zachovať existujúci vzhľad bankoviek a doplniť ich najmodernejšími ochrannými prvkami, alebo pracovať na úplne novej sérii bankoviek (podobne ako to bolo v prípade austrálskeho dolára). Pri rozhodovaní treba brať do úvahy aj ďalšie činitele, napríklad zakomponovanie prvkov, ktoré umožňujú automatické strojové spracovanie bankoviek (počítanie, triedenie podľa určitých kritérií atď.), čo podstatne zjednoduší celkovú prácu s nimi.

Možnosť rozpoznania falzifikátu je podmienená viacerými skutočnosťami. Hlavnou a nevyhnutnou podmienkou je tzv. ľudský

faktor. Na prvom mieste sú to vedomosti o tej-ktorej bankovke. Ved' ak nepoznáme charakteristické podrobnosti, špecifické identifikačné znaky, vlastnosti ochranných prvkov jednotlivých bankoviek, pravdepodobnosť úspešného rozpoznania falzifikátu sa znižuje. Rovnako dôležitá je aj pozornosť a dôkladnosť, s akou predkladanú bankovku prijímajúci subjekt skúma. Pri overovaní pravosti bankovky by sa v praxi nemali overovať iba určité ochranné prvky (jeden, dva), pretože práve tie môžu byť dobre napodobnené na falzifikáte. Potrebné je prekontrolovať viac ochranných prvkov a hľadať v nich čo i len drobné rozdiely. Osobitnú pozornosť je nutné venovať zlepovaným, roztrhaným alebo inak poškodeným bankovkám, napr. popísaným alebo opečiatkovaným.

Vo všeobecnosti platí, že vývoj nových ochranných prvkov je dlhodobý proces. Túto prácu sprevádza neustály konflikt medzi možnosťou technickej realizácie a estetickou stránkou predmetu. Pri bankovkách však stále platí a v budúcnosti platiť bude, že bankovka môže byť pekná, ale musí byť chránená.

Jalč,A.

Niekoľko poznámok k falšovaniu bankoviek a metódam ich odhaľovania

SÚHRN

Už viac ako dve tisícročia používa človek peniaze v dnešnom význame slova. Vynájdením mincí asi v 7. storočí pred Kristom sa začal vývoj, ktorý ešte ani dnes nemôžeme považovať za skončený. Ide najmä o ochranu pred nepovoleným napodobňovaním oficiálnych platidiel v podobe bankovky.

Pri dnešnom pokroku vyspelých technológií je ochrana čoraz ťažšia. Na jednej strane majú tvorcovia bankoviek takmer neobmedzené možnosti využiť rozvinuté technické prostriedky na ich ochranu, na druhej strane by však bolo naivné domnievať

sa, že iba použitie moderných ochranných prvkov dostatočne ochráni verejnosť pred falzifikátmi. Súčasné falzifikáty sú často zhotovené na veľmi dobrej technickej úrovni a letmý pohľad na predkladanú bankovku dnes už v mnohých prípadoch vôbec nestačí. Preto pozornosť pri každodennej manipulácii s bankovkami tvorí neoddeliteľnú súčasť všeobecnej ochrany verejnosti pred falzifikátmi.

Jalč, A.

Some notes dealing with problems of counterfeit of banknotes and the methods of their detecting.

SUMMARY

The term money in contemporary meaning has been used for more than two thousand years. By inventing money in 7th century b. c. has started the process which is still to be considered in progress. Especially falsification of medium of payment in form of banknote.

By contemporary progress of new technologies has grown the need of its protection. On the one side there is unlimited range of possibilities to take advantage of well developed technical equipment on its protection, on the other hand it is naïve to assume that only usage of modern equipment is sufficient. Contemporary methods of counterfeit are based on modern technologies, which are often not able to be recognized by fast look. That is the reason why paying attention is unseparable part of general protection from fake banknotes.

⁰ <http://www.federalreserve.gov/newsevents/press/other/20061025a.htm>

² Superdolar- falošná bankovka USD, ktorá sa prvýkrát objavila na Filipínach v roku 1977 (100 USD). Papier použitý na výrobu týchto falzifikátov mal lepšie vlastnosti ako papier používaný pri výrobe pravých bankoviek. Obsahuje 100% bavlny, zvyšky dreveniny a pozostatky látky živočíšneho pôvodu. V USA evidujú 11 základných typov falzifikátov tohto druhu, bližšie pozri :Falzifikáty od A po Z, Národná banka Slovenska, 1998, s. 69.